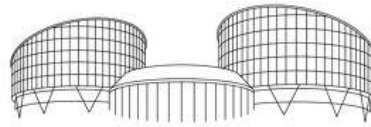

**СВОБОДА МИРНИХ ЗІБРАНЬ
У ПРАКТИЦІ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ
(компіляція позицій Суду)**

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

*Цей документ підготовлено на допомогу суддям, а також учасникам спорів,
пов'язаних із реалізацією свободи мирних зібрань*

Зміст

Що таке мирне зібрання	3
Чим мирне зібрання відрізняється від немирного	4
Зв'язок свободи мирних зібрань (ст. 11 ЄКПЛ) зі свободою вираження поглядів (ст. 10 ЄКПЛ).....	5
Зв'язок свободи мирних зібрань (ст. 11 ЄКПЛ) зі свободою думки, совісті і релігії (ст. 9 ЄКПЛ)	7
Трискладовий тест обґрунтованості втручання у право на свободу мирних зібрань.....	8
1. <i>Втручання, що передбачене законом</i>	8
2. <i>Втручання, що переслідувало одну або кілька легітимних цілей</i>	10
3. <i>Необхідність втручання у демократичному суспільстві</i>	11
Загроза національній безпеці	13
Загроза громадському порядку	15
Допустимість контрзібрань	19
Позитивні зобов'язання держави.....	21
Відповідальність за дії, вчинені до та під час мирних зібрань.....	23

Що таке мирне зібрання

✓ Право на свободу зібрань є основоположним правом у демократичному суспільстві і так само, як і право на свободу вираження поглядів, є однією з основ такого суспільства. Таким чином, не слід його тлумачити обмежувально ... Тому це право поширюється як на приватні зустрічі, так і в громадських місцях, на статичні зібрання та публічні процесії; крім того, його можуть здійснювати як індивідуми, так і ті, хто організує зібрання ... ¹.

The right to freedom of assembly is a fundamental right in a democratic society and, like the right to freedom of expression, is one of the foundations of such a society. Thus, it should not be interpreted restrictively... As such this right covers both private meetings and meetings in public thoroughfares as well as static meetings and public processions; in addition, it can be exercised by individuals and those organising the assembly...

✓ Суд повторює, що право на зібрання охоплює приватні зібрання та у громадських місцях, так само, як статичні зібрання чи зібрання у формі процесій; це право може бути реалізовано як індивідуальними учасниками, так і організаторами зібрання².

The Court reiterates at the outset that the right to freedom of assembly covers both private meetings and meetings in public thoroughfares as well as static meetings and public processions; this right can be exercised both by individual participants and by those organising the assembly.

¹ П. 56 рішення ЄСПЛ у справі DJAVIT AN v. TURKEY від 20 лютого 2003 р., заява № 20652/92.

² П. 55 рішення ЄСПЛ у справі МАКХМУДОВ v. RUSSIA від 26 липня 2007, заява № 35082/04

Чим мирне зібрання відрізняється від немирного

✓ Стаття 11 Конвенції захищає лише право на «мирні зібрання». Це поняття, згідно з прецедентним правом Європейської Комісії, не охоплює демонстрації, в яких організатори та учасники мали насильницькі наміри³.

Article 11 of the Convention only protects the right to “peaceful assembly”. That notion – according to the Commission’s case-law – does not cover a demonstration where the organisers and participants have violent intentions.

✓ На практиці, єдиним типом подій, які не кваліфікуються як «мирні зібрання» є ті, в яких організатори і учасники мають намір використовувати насильство⁴.

In practice, the only type of events that did not qualify as “peaceful assemblies” were those in which the organisers and participants intended to use violence.

✓ Право на мирні зібрання належить кожному, хто має намір організувати мирну демонстрацію. Можливість насильницьких контрдemonстрацій чи можливість долучення до демонстрації екстремістів з насильницькими намірами не може, як таке, відібрати це право (див. п. 32 рішення ЄСПЛ у справі Plattform “Ärzte für das Leben” v. Austria від 21 червня 1998 р, Серія А № 139). Тягар доказування насильницьких намірів організаторів зібрання лежить на органах влади⁵.

The right to freedom of peaceful assembly is secured to everyone who has the intention of organising a peaceful demonstration. The possibility of violent counter-demonstrations or the possibility of extremists with violent intentions joining the demonstration cannot as such take away that right (see Plattform “Ärzte für das Leben” v. Austria, judgment of 21 June 1988, § 32, Series A no. 139). The burden of proving the violent intentions of the organisers of a demonstration lies with the authorities.

³ П. 77 рішення ЄСПЛ у справі STANKOV AND THE UNITED MACEDONIAN ORGANISATION ILINDEN v. BULGARIA від жовтня 2001 р., заяви № № 29221/95, № 29225/95

⁴ П. 37 рішення ЄСПЛ у справі CISSE v. FRANCE від 9 липня 2002 р., заява № 51346/99

⁵ П. 23 рішення ЄСПЛ у справі CHRISTIAN DEMOCRATIC PEOPLE'S PARTY v. MOLDOVA (No. 2) від 2 травня 2010 р., № 25196/04

Зв'язок свободи мирних зібрань (ст. 11 ЄКПЛ) зі свободою вираження поглядів (ст. 10 ЄКПЛ)

✓ Статтю 11 Конвенції, незважаючи на автономну роль і конкретну сферу застосування, потрібно розглядати також у світлі ст. 10 Конвенції. Захист свободи вираження поглядів є однією з цілей свободи зібрань та об'єднань, закріпленої в ст. 11 Конвенції⁶.

The Court reiterates that notwithstanding its autonomous role and particular sphere of application, Article 11 of the Convention must also be considered in the light of Article 10. The protection of opinions and the freedom to express them is one of the objectives of the freedoms of assembly and association as enshrined in Article 11.

✓ Свобода вираження поглядів є однією з найважливіших основ демократичного суспільства і однією з основних умов його розвитку та реалізації можливостей кожного. Будучи такою, що підлягає обмеженням п. 2 ст. 10 Конвенції, вона застосовна не лише до «інформації» або «ідей», які схвально сприймаються або вважаються неагресивними чи індиферентними, але й до того, що містить небезпеку, шокує або непокоїть. Такими є вимоги плюралізму, толерантності і широти поглядів, без яких не може існувати «демократичне суспільство»...

Так само свобода зібрань, закріплена в ст. 11 Конвенції, захищає демонстрації, які можуть дратувати або бути неприйнятними для людей, погляди яких протилежні ідеям або вимогам, що висловлюють на демонстрації⁷.

Freedom of expression constitutes one of the essential foundations of a democratic society and one of the basic conditions for its progress and for each individual's self-fulfilment. Subject to paragraph 2 of Article 10, it is applicable not only to "information" or "ideas" that are favourably received or regarded as inoffensive or as a matter of indifference, but also to those that offend, shock or disturb. Such are the demands of pluralism, tolerance and broadmindedness without which there is no "democratic society" ...

Likewise, freedom of assembly as enshrined in Article 11 of the Convention protects a demonstration that may annoy or give offence to persons opposed to the ideas or claims that it is seeking to promote.

✓ Однією з основних характеристик демократії є можливість вирішувати проблеми країни шляхом діалогу, без застосування насильства. Демократія процвітає при свободі вираження поглядів. З огляду на це, немає виправдання для перешкоджання групі [людей] лише тому, що вона прагне до публічних дебатів щодо ситуації, у якій опинилася частина населення країни, і намагається знайти рішення згідно з демократичними правилами, здатним задовольнити інтереси всіх⁸.

⁶ П. 85 рішення ЄСПЛ у справі STANKOV AND THE UNITED MACEDONIAN ORGANISATION ILINDEN v. BULGARIA від жовтня 2001 р., заяви № № 29221/95, № 29225/95

⁷ П. 86 рішення ЄСПЛ у справі STANKOV AND THE UNITED MACEDONIAN ORGANISATION ILINDEN v. BULGARIA від жовтня 2001 р., заяви № № 29221/95, № 29225/95

⁸ П. 88 рішення ЄСПЛ у справі STANKOV AND THE UNITED MACEDONIAN ORGANISATION ILINDEN v. BULGARIA від жовтня 2001 р., заяви № № 29221/95, № 29225/95

One of the principal characteristics of democracy is the possibility it offers of resolving a country's problems through dialogue, without recourse to violence, even when those problems are irksome. Democracy thrives on freedom of expression. From that point of view, there can be no justification for hindering a group solely because it seeks to debate in public the situation of part of the State's population and to find, according to democratic rules, solutions capable of satisfying everyone concerned.

✓ ... плюралізм, толерантність і широта поглядів є визначальними рисами демократичного суспільства. Хоча особисті інтереси в деяких випадках мають підпорядковуватись інтересам групи, демократія не означає що погляди більшості мають завжди превалювати. Має бути досягнена рівновага, яка забезпечить справедливе й належне ставлення до меншин та буде спрямована на уникнення будь-яких зловживань домінуючим становищем. Таким чином, самий лише факт, що точка зору заявника підтримувалася лише дуже невеликим числом його колег, знову ж таки не є переконливою для Суду у цій справі⁹.

... pluralism, tolerance and broadmindedness are hallmarks of a «democratic society» (p. 23, par. 49). Although individual interests must on occasion be subordinated to those of a group, democracy does not simply mean that the views of a majority must always prevail: a balance must be achieved which ensures the fair and proper treatment of minorities and avoids any abuse of a dominant position. Accordingly, the mere fact that the applicants' standpoint was adopted by very few of their colleagues is again not conclusive of the issue now before the Court.

⁹ П. 63 рішення ЄСПЛ у справі YOUNG, JAMES AND WEBSTER v. THE UNITED KINGDOM від 13 серпня 1981 р., заяви № 7601/76; 7806/77

Зв'язок свободи мирних зібрань (ст. 11 ЄКПЛ) зі свободою думки, совісті і релігії (ст. 9 ЄКПЛ)

✓ У демократичному суспільстві, в якому співіснують кілька релігій, може бути необхідним накладення обмеження на «свободу вираження релігії або вірувань» для того, щоб забезпечити інтереси різних груп і гарантувати повагу до вірування кожного. Однак, при здійсненні своїх регулюючих повноважень у цій сфері та у відносинах з різними релігіями, конфесіями та віруваннями, держава має обов'язок залишатися нейтральною та безсторонньою. Для збереження плюралізму і правильного функціонування демократії, роль влади, у цих обставинах, зводиться не до усунення причин напруженості шляхом знищення самого плюралізму, а до забезпечення толерантного ставлення конкуруючих груп одна до одної¹⁰.

In a democratic society, in which several religions coexist within one and the same population, it may be necessary to place restrictions on the «freedom to manifest one's religion or belief» in order to reconcile the interests of the various groups and ensure that everyone's beliefs are respected. However, in exercising its regulatory power in this sphere and in its relations with the various religions, denominations and beliefs, the State has a duty to remain neutral and impartial. What is at stake here is the preservation of pluralism and the proper functioning of democracy, and the role of the authorities in such circumstances is not to remove the cause of tension by eliminating pluralism, but to ensure that the competing groups tolerate each other.

¹⁰ П. 30 рішення ЄСПЛ у справі BARANKEVICH v. RUSSIA від 26 липня 2007 р., заява № 10519/03

Трискладовий тест обґрунтованості втручання у право на свободу мирних зібрань

✓ Втручання буде порушувати цю норму [п. 2 ст. 11 ЄКПЛ. – уточнення упорядників], якщо не доведено, що воно було «передбачено законом», переслідувало одну або більше легітимні цілі, визначені у пункті 2, і було «необхідним у демократичному суспільстві»¹¹.

Such an interference gives rise to a breach of this provision unless it can be shown that it was «prescribed by law», pursued one or more legitimate aims as defined in paragraph 2, and was «necessary in a democratic society».

✓ Термін «обмеження», вказаний в пункті 2 статті 11 має розглядатися як такий, що включає заходи, вжиті до і під час публічного зібрання і ті каральні заходи, які могли бути вжиті після зібрання¹².

The term «restrictions» in paragraph 2 of Article 11 must be interpreted as including both measures taken before or during the public assembly, and those – such as punitive measures – taken after the meeting.

1. Втручання, що передбачене законом

✓ Однією з вимог, що впливають з вислову «передбачено законом», є передбачуваність відповідних заходів [з боку держави. – уточнення упорядників]. Правило не може вважатися «законом», якщо воно не сформульовано з достатнім рівнем точності, що дозволяє громадянину регулювати свою поведінку: він повинен мати можливість (у разі необхідності після відповідної консультації) передбачити в розумній за даних обставин мірі наслідки, які можуть бути застосовані за його дії¹³.

One of the requirements flowing from the expression «prescribed by law» is the foreseeability of the measure concerned. A rule cannot be regarded as «law» unless it is formulated with sufficient precision to enable the citizen to regulate his conduct: he must be able – if need be with appropriate advice – to foresee, to a degree that is reasonable in the circumstances, the consequences which a given action may entail.

✓ Суд зазначає, що після розпаду СРСР у Вірменії не було жодного чинного правового акту, який містив би відповідні правила [проведення зібрань. – уточнення упорядників] і відповідний закон був прийнятий лише 28 квітня 2004 року. Суд взяв до уваги, що потрібен деякий час для того, щоби ухвалити необхідні законодавчі акти під час перехідного періоду, однак строк майже в 13 років не є виправданим, особливо якщо врахувати, що мова йде про таке важливе

¹¹ П. 63 рішення ЄСПЛ у справі DJAVIT AN v. TURKEY від 20 лютого 2003 р., заява № 20652/92.

¹² П.55 рішення ЄСПЛ у справі MAKHMUDOV v. RUSSIA від 26 липня 2007 р., заява № 35082/04

¹³ П. 65 рішення ЄСПЛ у справі DJAVIT AN v. TURKEY від 20 лютого 2003 р., заява № 20652/92.

право, як право на мирні зібрання. Таким чином, втручання в право заявника не було передбачено законом¹⁴.

The Court notes that following the dissolution of the USSR there was no legal act applicable in Armenia which contained these rules and the relevant law was adopted only on 28 April 2004. The Court accepts that it may take some time for a country to establish its legislative framework in a transition period, but it cannot accept the delay of almost thirteen years to be justifiable, especially when such a fundamental right as freedom of peaceful assembly is at stake. The Court concludes that the interference with the applicant's right to freedom of peaceful assembly was not prescribed by law.

✓ З матеріалів справи та доводів заявника очевидно, що відсутнє єдине бачення щодо застосування Указу 1988 року [«Про порядок організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій в СРСР». – уточнення упорядників] і наявності чіткої і передбачуваної процедури проведення демонстрацій. Практика національних судів у цій сфері також є суперечливою (див. П. 33). Дійсно, Конституція України містить загальні правила щодо можливих обмежень свободи зібрань, але ці правила вимагають подальшої регламентації у національному законодавстві. Єдиний існуючий документ, що встановлює таку процедуру є Указ 1988 року, норми якого, як правило, не вважаються чинною процедурою проведення демонстрацій, що впливає з практики національних судів (див. п. 34, 36 вище) через іншу процедуру проведення зібрань, ніж визначену Конституцією... Суд також зазначає, що, Резолюція українського парламенту про тимчасове застосування певних законодавчих актів Радянського Союзу відноситься до тимчасового застосування радянського законодавства; відсутнє регулювання, що прийняте українським парламентом щодо порядку проведення мирних демонстрацій, незважаючи на те, що статті 39 та 92 Конституції чітко вимагають законодавчого встановлення такої процедури, тобто актом національного парламенту. В той же час, Суд визнає, що ухвалення національного законодавства протягом перехідного періоду потребує деякого часу, проте не може погодитись, що затримка у понад 20 років є прийнятною, особливо якщо йдеться про таке фундаментальне право як право на мирне зібрання. Суд робить висновок, що втручання у право заявника на свободу мирних зібрань не передбачено законом¹⁵.

The Court reiterates that its power to review compliance with domestic law is limited, as it is in the first place for the national authorities to interpret and apply that law (see Mkrtychyan v. Armenia, no. 6562/03, § 43, 11 January 2007). From the materials of the case and the applicant's submissions it is clear that there is no single view on the applicability of the 1988 Decree and the existence of a clear and foreseeable procedure for organising and holding peaceful demonstrations. The practice of the domestic courts also reveals inconsistencies in this sphere (see paragraph 33 above). It is true that the Constitution of Ukraine provides for some general rules as to the possible restrictions on the freedom of assembly, but those rules require further elaboration in the domestic law. The only existing document establishing such a procedure is the 1988 Decree, whose provisions are not generally accepted as the valid procedure for holding demonstrations and which provides, as is confirmed in the practice of the domestic courts (see paragraphs 34 to 36 above), for a different procedure from the one outlined in the Constitution...

The Court further observes that, admittedly, the Resolution of the Ukrainian Parliament on temporary application of certain legislative acts of the Soviet Union refers to temporary application of Soviet legislation and no law has yet been enacted by the Ukrainian Parliament regulating the

¹⁴ П. 43 рішення ЄСПЛ у справі MKRTCHYAN v. ARMENIA від 11 квітня 2007 р, заява № 6562/03

¹⁵ П. 54-55 рішення ЄСПЛ у справі VYERENTSOV v. UKRAINE від 11 квітня 2013 р., заява № 20372/11

procedure for holding peaceful demonstrations, although Articles 39 and 92 of the Constitution clearly require that such a procedure be established by law, that is, by an Act of the Ukrainian Parliament. Whilst the Court accepts that it may take some time for a country to establish its legislative framework during a transitional period, it cannot agree that a delay of more than twenty years is justifiable, especially when such a fundamental right as freedom of peaceful assembly is at stake. The Court thus concludes that the interference with the applicant's right to freedom of peaceful assembly was not prescribed by law.

2. Втручання, що переслідувало одну або кілька легітимних цілей¹⁶

✓ Як очевидно з доказів справи, пан Езелін поніс покарання, оскільки він не відмежувався від інцидентів виразу непокори [вимогам органів влади. – уточнення упорядників], які сталися під час демонстрації. Як зауважила Комісія, на думку влади, таке ставлення було відображенням того факту, що заявник, будучи адвокатом, схвалював і активно підтримував такі ексцеси. Таким чином, втручання переслідувало легітимну мету «запобігання заворушенням»¹⁷.

It is apparent from the evidence that Mr Ezelin incurred the punishment because he had not dissociated himself from the unruly incidents which occurred during the demonstration. As the Commission noted, the authorities took the view that such an attitude was a reflection of the fact that the applicant, as an avocat, endorsed and actively supported such excesses. The interference was therefore in pursuit of a legitimate aim, the "prevention of disorder".

✓ Уряд стверджував, що обмеження права заявників на мирне зібрання біля громадських будівель слугує захисту прав інших, наприклад, права на свободу пересування чи права на впорядкований рух транспорту... У світлі зазначеного, Суд вважає, що вжиті заходи переслідували законні цілі запобігти заворушенням чи злочинам та захистити права і свободи інших осіб¹⁸.

The Government submitted that the restrictions on the right of peaceful assembly on public premises served to protect the rights of others, for example the right to freedom of movement or the orderly circulation of traffic... In the light of these considerations, the Court is satisfied that the measure complained of pursued the legitimate aims of preventing disorder and protecting the rights of others.

✓ Уряд не вказав які цілі, серед тих, що визначені у частині другій [статті 11 Конвенції. – уточнення упорядників], переслідували дані заходи. Однак далі, стверджуючи, що система розподілу посад у владі має заслуговувати на довіру і вимагає впевненості у вибраних особах, уряд посилався на підозри громадськості, що певні кандидати, призначалися лише тому, що вони належали до «Freemasons». Шкоди, завданої такими підозрами слід було уникати за будь-яку ціну, беручи до уваги певну роль, яку зіграли «Freemasons» в італійській демократії... Суд зазначає, що на думку уряду розділ 5 Закону 1996 року був покликаний «заспокоїти» громадськість у час, існували розбіжності щодо ролі деяких членів

¹⁶ Легітимними цілями в розумінні частини другої статті 11 Конвенції є інтереси громадської або національної безпеки, запобігання заворушенням чи злочинам, охорона здоров'я чи моралі та захист прав і свобод інших осіб.

¹⁷ П. 47 рішення ЄСПЛ у справі EZELIN v. FRANCE від 26 квітня 1991 р., заява № 11800/85

¹⁸ П. 28, 30 рішення ЄСПЛ у справі BUKTA AND OTHERS v. HUNGARY від 17 липня 2007 р., заява

«Freemasons» у житті країни. Таким чином, Суд визнає, що втручання пересліжувало мету захисту національної безпеки і запобіганню заворушень¹⁹.

The Government did not indicate which aim among those referred to in paragraph 2 was pursued by the measure in question. However, after asserting that the system of allocating public offices needed to be credible and required confidence in the persons chosen, they referred to suspicion among the public that some candidates might have been appointed because they were Freemasons. The harm caused by such suspicions had to be avoided at all costs, bearing in mind the role certain Freemasons had played in Italy's democracy, contributing to blacken the image of Italian public life... The Court notes that, according to the Government, section 5 of the 1996 Law was introduced to "reassure" the public at a time when there was controversy surrounding the role played by certain Freemasons in the life of the country. The Court therefore accepts that the interference was intended to protect national security and prevent disorder.

3. Необхідність втручання у демократичному суспільстві

✓ Вислів «необхідно в демократичному суспільстві» передбачає, що втручання відповідає «невідкладним соціальним потребам» і, зокрема, є пропорційним поставленій законній меті²⁰.

The expression «necessary in a democratic society» implies that the interference corresponds to a «pressing social need» and, in particular, that it is proportionate to the legitimate aim pursued.

✓ Звертаючись до ознак «демократичного суспільства», Суд надає особливого значення плюралізму, терпимості і широті поглядів. У цьому контексті, він постановив, що, хоча окремі інтереси повинні при нагоді бути підпорядковані інтересам групи, демократія не означає, що думка більшості має завжди переважати: має бути досягнуто рівновагу, яка забезпечує справедливе та належне ставлення до меншин і уникає будь-яких зловживань домінуючим становищем²¹.

Referring to the hallmarks of a «democratic society», the Court has attached particular importance to pluralism, tolerance and broadmindedness. In that context, it has held that, although individual interests must on occasion be subordinated to those of a group, democracy does not simply mean that the views of the majority must always prevail: a balance must be achieved which ensures the fair and proper treatment of minorities and avoids any abuse of a dominant position.

✓ Дежави мають утримуватися від свавільних заходів, які можуть завадити праву на мирні зібрання. У зв'язку з природою права на мирні зібрання та права на об'єднання і її тісним зв'язком з демократією, повинні бути переконливі і вагомі причини, щоб виправдати втручання в це право²².

States must refrain from applying arbitrary measures capable of interfering with the right to assemble peacefully. In view of the essential nature of freedom of assembly and association and its

¹⁹ П. 19, 21 рішення ЄСПЛ у справі GRANDE ORIENTE D'ITALIA DI PALAZZO GIUSTINIANI v. ITALY від 12 грудня 2001 року, заява № 35972/97

²⁰ П. 87 рішення ЄСПЛ у справі STANKOV AND THE UNITED MACEDONIAN ORGANISATION ILINDEN v. BULGARIA від жовтня 2001 р., заяви № № 29221/95, № 29225/95

²¹ П. 64 рішення ЄСПЛ у справі CHRISTIAN DEMOCRATIC PEOPLE'S PARTY v. MOLDOVA від 2 лютого 2006 р., заява № 28793/02.

²² П. 25 рішення ЄСПЛ у справі BARANKEVICH v. RUSSIA від 26 липня 2007 р., заява № 10519/03

close relationship with democracy there must be convincing and compelling reasons to justify an interference with this right.

✓ Досягнувши вказаних висновків, Суд зазначає, що партія-заявник проводила численні акції протесту у 2002 році, які були мирними, і на яких, жодних насильницьких сутичок не відбулося. За таких обставин, Суд вважає, що не було підстав припускати в діях партії-заявника, що вона має намір порушувати громадський порядок або шукати конфронтації з владою чи з прихильниками правлячої партії (див. п. 30 рішення ЄСПЛ у справі HIDE PARK AND OTHERS v. MOLDOVA від 31 березня 2009 року № 33482/06).

Таким чином, Суд дійшов висновку, що втручання не відповідало нагальній суспільній необхідності і не було необхідним у демократичному суспільстві²³.

In reaching the above conclusions the Court recalls that the applicant party had a record of numerous protest demonstrations held in 2002 which were peaceful and at which no violent clashes had occurred (see, Christian Democratic People's Party v. Moldova, cited above; Roşca and Others v. Moldova, nos. 25230/02, 25203/02, 27642/02, 25234/02 and 25235/02, 27 March 2008). In such circumstances the Court considers that there was nothing to suggest in the applicant party's actions that it intended to disrupt public order or to seek a confrontation with the authorities or with supporters of the governing party (see Hyde Park and Others v. Moldova, no. 33482/06, § 30, 31 March 2009).

Accordingly, Court concludes that the interference did not correspond to a pressing social need and was not necessary in a democratic society.

²³ П. 29 рішення ЄСПЛ у справі CHRISTIAN DEMOCRATIC PEOPLE'S PARTY v. MOLDOVA від 2 травня 2010 р., заява № 25196/04

Загроза національній безпеці

✓ Той факт, що група осіб закликає до автономії або навіть пропонує відділити частину території країни, таким чином, вимагаючи фундаментальних конституційних та територіальних змін, не може автоматично виправдовувати заборону їх зібрання. Вимога територіальних змін у промовах і на демонстраціях автоматично не є загрозою територіальній цілісності країни і національній безпеці.

Свобода зібрань та право висловлювати свій погляд стосовно цього визнаються одними з найвищих цінностей демократичного суспільства. Сутність демократії лежить в її здатності вирішувати проблеми шляхом відкритих обговорень. Заходи превентивного характеру для придушення свободи зібрань та вираження поглядів у випадках, що не стосуються підбурювання до вчинення насильства або відмови від демократичних принципів, - якими б шокуючими або неприйнятними певні погляди чи слова не здавалися владі і якими б нелегітимними могли бути вимоги, - роблять погану послугу демократії і часто ставлять її під загрозу.

У демократичному суспільстві, заснованому на верховенстві права, політичним ідеям, які суперечать існуючому порядку, реалізація яких проводиться мирними засобами, повинна бути надана належна можливість їх вираження шляхом здійснення права на свободу зібрань, як і іншими законними способами.

Таким чином, Суд визнає, що ймовірність того, що в ході мітингів, організованих асоціацією «Ілінден», могли бути зроблені сепаратистські заяви, не може виправдати заборону проведення цих мітингів²⁴.

The Court reiterates, however, that the fact that a group of persons calls for autonomy or even requests secession of part of the country's territory – thus demanding fundamental constitutional and territorial changes – cannot automatically justify a prohibition of its assemblies. Demanding territorial changes in speeches and demonstrations does not automatically amount to a threat to the country's territorial integrity and national security.

Freedom of assembly and the right to express one's views through it are among the paramount values of a democratic society. The essence of democracy is its capacity to resolve problems through open debate. Sweeping measures of a preventive nature to suppress freedom of assembly and expression other than in cases of incitement to violence or rejection of democratic principles – however shocking and unacceptable certain views or words used may appear to the authorities, and however illegitimate the demands made may be – do a disservice to democracy and often even endanger it.

In a democratic society based on the rule of law, political ideas which challenge the existing order and whose realisation is advocated by peaceful means must be afforded a proper opportunity of expression through the exercise of the right of assembly as well as by other lawful means.

The Court finds, therefore, that the probability that separatist declarations would be made at meetings organised by Ilinden could not justify a ban on such meetings.

²⁴ Пункти 97-98 рішення ЄСПЛ у справі STANKOV AND THE UNITED MACEDONIAN ORGANISATION IILINDEN v. BULGARIA від жовтня 2001 р., заяви № № 29221/95, № 29225/95

✓ Суд зазначає, що Кишинівська муніципальна рада та національні суди вважали гасла «Геть тоталітарний режим Вороніна» та «Геть окупаційний режим Путіна» такими, що закликають до насильницького повалення конституційного ладу і такими, що розпалюють ненависть до російського народу і підбурюють до війни і агресії проти Росії. Суд зазначає, що такі гасла мають розумітися як вираження незадоволення і протесту і не переконаний, що вони могли б розумно розглядатися як заклик до насильства, навіть якщо це супроводжується спалюванням прапорів і зображень російських лідерів. Суд нагадує, що навіть такі форми протесту як активні фізичні перешкоди полюванню слід вважати формою вираження поглядів (див. *Steel and Others v. the United Kingdom* від 23 вересня 1998, § 92, Reports 1998-VII; *Hashman and Harrup v. the United Kingdom [GC]*, заява № 25594/94, § 28, ECHR 1999-VIII). У цій справі Суд також вважає, що гасла партії-заявника, навіть у випадку поєднання з спалюванням прапорів і зображень, були формою вираження поглядів щодо питання, яке становить великий суспільний інтерес, а саме щодо присутності російських військ на території Молдови. Суд у цьому зв'язку нагадує, що свобода вираження поглядів стосується не тільки «інформації» або «ідей», які сприймаються прихильно або розцінюються як необразливі чи нейтральні, але і до тих, які ображають, шокують або вселяють занепокоєння (див. *Jersild v. Denmark* від 23 вересня 1994, § 31, Series A no. 298). Відповідно, Суд не вважає, що зазначені причини, на які посилаються органи державної влади, відмовляючи в дозволі проводити демонстрацію партії-заявнику, можуть бути визнані доречними і достатніми за змістом статті 11 Конвенції²⁵.

*The Court notes that the Chişinău Municipal Council and the domestic courts considered that the slogans «Down with Voronin's totalitarian regime» and «Down with Putin's occupation regime» amounted to calls to a violent overthrow of the constitutional regime and to hatred towards the Russian people and an instigation to a war of aggression against Russia. The Court notes that such slogans should be understood as an expression of dissatisfaction and protest and is not convinced that they could reasonably be considered as a call to violence even if accompanied by the burning of flags and pictures of Russian leaders. The Court recalls that even such forms of protest as active physical obstruction of hunting were held to be an expression of an opinion (see *Steel and Others v. the United Kingdom*, 23 September 1998, § 92, Reports 1998-VII; *Hashman and Harrup v. the United Kingdom [GC]*, no. 25594/94, § 28, ECHR 1999-VIII). In the present case also the Court finds that the applicant party's slogans, even if accompanied by the burning of flags and pictures, was a form of expressing an opinion in respect of an issue of major public interest, namely the presence of Russian troops on the territory of Moldova. The Court recalls in this context that the freedom of expression refers not only to «information» or «ideas» that are favourably received or regarded as inoffensive or as a matter of indifference, but also to those that offend, shock or disturb (see *Jersild v. Denmark*, 23 September 1994, § 31, Series A no. 298). Accordingly, the Court is not convinced that the above reasons relied upon by the domestic authorities to refuse the applicant party authorisation to demonstrate could be considered relevant and sufficient within the meaning of Article 11 of the Convention.*

²⁵ П. 27 рішення ЄСПЛ у справі CHRISTIAN DEMOCRATIC PEOPLE'S PARTY v. MOLDOVA від 2 лютого 2010 р., заява № 25196/04

Загроза громадському порядку

✓ Уряд [Болгарії. – уточнення упорядників] стверджував, що в минулому мали місце інциденти, у той час, коли асоціація-заявник проводила мітинги, і таким чином існує можливість рецидиву.

Однак немає жодних доказів серйозних заворушень, що можуть викликати заявники. Інциденти, на які посилався уряд, були незначними, і не переслідувалися... Рішення мерів і місцевих судів містили посилення лише на гіпотетичну небезпеку для громадського порядку без конкретизації.

Однак ризик незначних інцидентів не міг слугувати обґрунтуванням заборони на проведення мітингів заявниками²⁶.

The Government argued that incidents had occurred in the past, when the applicant association had held meetings and that there was a likelihood of recurrence.

There is no evidence, however, of serious disturbances having been caused by the applicants. The incidents referred to were of a minor nature and did not result in prosecutions (see paragraphs 17, 18 and 46 above). The decisions of the mayors and the local courts referred only to a hypothetical danger for public order, without providing further details.

The risk of minor incidents thus did not call for a ban on Ilinden's meetings.

✓ Водночас, немає ніяких підстав вважати, що ця група становить небезпеку для громадського порядку, за винятком можливості створення перешкоди для руху транспорту. Група складала не більше 50 чоловік, які хотіли привернути увагу до актуального питання. Суд зазначає, що зібрання почалося о 12 годині і закінчилося арештами групами демонстрантів протягом півгодини після початку зібрання. Особливо вражає нетерпимість влади в прагненні припинити демонстрацію, що була організована під егідою Асоціації з прав людини. На думку суду, в тих випадках, в яких демонстранти не беруть участі в актах насильства, важливо, щоб влада проявила певний ступінь толерантності щодо мирних зібрань, щоб свобода зібрань, гарантована статтею 11 Конвенції, не була позбавлена своєї суті. У цій справі, Суд вважає силове втручання поліції непропорційним і таким, що не було необхідним для запобігання порушення громадського порядку в розумінні статті 11 Конвенції²⁷.

However, there is no evidence to suggest that the group in question represented a danger to public order, apart from possibly disrupting traffic. There were at most fifty people, who wished to draw attention to a topical issue. The Court observes that the rally began at about 12 noon and ended with the group's arrest within half an hour. It is particularly struck by the authorities' impatience in seeking to end the demonstration, which was organised under the authority of the Human Rights Association. In the Court's view, where demonstrators do not engage in acts of violence it is important for the public authorities to show a certain degree of tolerance towards peaceful gatherings if the freedom of assembly guaranteed by Article 11 of the Convention is not to be deprived of all substance. Accordingly, the Court considers that in the instant case the police's

²⁶ П. 94 рішення ЄСПЛ у справі STANKOV AND THE UNITED MACEDONIAN ORGANISATION ILINDEN v. BULGARIA від жовтня 2001 р., заяви № № 29221/95, № 29225/95

²⁷ П. 41-43 рішення ЄСПЛ у справі OYA ATAMAN v. TURKEY від 5 грудня 2006 р., заява № 74552/01.

forceful intervention was disproportionate and was not necessary for the prevention of disorder within the meaning of the second paragraph of Article 11 of the Convention.

✓ Суд нагадує, що будь-яка демонстрація в громадському місці неминуче, до певної міри порушує загальний перебіг життя, включаючи перешкоди для руху людей, і органам влади слід проявити певну терпимість відносно мирних зібрань²⁸.

The Court reiterates that any demonstration in a public place inevitably causes a certain level of disruption to ordinary life, including disruption of traffic, and that it is important for the public authorities to show a certain degree of tolerance towards peaceful gatherings.

✓ Заява Уряду у цій справі обмежилася лише підтвердженням того, що інформація про можливий теракт дійсно була передана правоохоронними органами префекту, який вирішив відмовити в погодженні проведення акції... Районний суд в той же день визнав, що подібна інформація існувала і становила загрозу для жителів Москви. Суд також вирішив, що заявник не зміг спростувати цю інформацію, надавши протилежні дані. Районний суд також заявив, без зазначення причин такого висновку, що загроза теракту була не тільки потенційною але і реальною, що виправдало дії міліції при зупиненні зібрання, яке загрожувало життю людей. За цих обставин Європейський суд вважає, що внутрішнє розслідування, оскільки воно базувалося на терористичній загрозі як підставі у відмові в узгодженні [проведення зібрання. – уточнення упорядників] – було засноване швидше на припущеннях, ніж на реальних фактах.

Більше того, розглядаючи обставини цієї справи в цілому, Суд вбачає сильні і чіткі дані проти твердження Уряду про те, що потенційний теракт був справжньою причиною заборони мітингу заявника. Як вже було заявлено під час національного провадження, префект був повідомлений поліцією про можливу терористичну активність «в місцях масових зібрань». Така інформація, будучи достатньо серозною і такою, що заслуговує на довіру, повинна була спричинити посилення заходів безпеки в громадських місцях, театрах, виставкових центрах, спортивних майданчиків і т.д. Факт, що тривожна інформація надійшла перед святкуванням Дня міста, міг реально спричинити відміну ряду заходів для забезпечення безпеки учасників. Тим не менше, як видно з репортажів ЗМІ, наданих позивачем і неопротестованих державою відповідачем, заходи, організовані мерією Москви і урядом, пройшли згідно запланованої програми в наступний день після запланованого зібрання. Незважаючи на те, що число присутніх на даних заходах значно перевищувало кількість очікуваних учасників зібрань заявника, його зібрання стало єдиним забороненим через загрозу теракту.

Такі моменти – нездатність держави-відповідача надати докази, що можуть підтвердити факт «терористичної загрози» як причини для відмови позивачу в проведенні зібрання, в світлі того, що зібрання напряму направлене проти політики уряду м. Москви, не було дозволено, в той час, як громадські заходи, організовані урядом м. Москви, були дозволені, не дивлячись на «терористичну загрозу», - приводять Суд до висновку, що відмінивши зібрання позивача, місцева влада діяла в свавільному порядку. Суд вважає, що не було законних підстав для обмеження права заявника на свободу мирних зібрань²⁹.

The Government's submissions in the present case were confined to the affirmation that the information on a potential terrorist attack had indeed been channelled by the law-enforcement

²⁸ П. 44 рішення ЄСПЛ у справі SERGEY KUZNETSOV v. RUSSIA від 23 жовтня 2008 р., заява № 10877/04

²⁹ П. 69-72 рішення ЄСПЛ у справі MAKHMUDOV v. RUSSIA від 26 липня 2007 р., заява № 35082/04

authorities to the prefect, who had taken the decision to revoke permission for the applicant's meeting...

Nevertheless, in the judgment of the same date, the District Court posited the assumption that the information had actually existed and «presupposed the threat of violence» against Moscow residents. It also held that the applicant had failed to disprove that information by producing evidence to contradict it. The Court observes that, in doing so, the District Court shifted onto the applicant the burden of proof, which was obviously impossible to satisfy without access to the police files. The District Court also stated – without specifying the reasons for that finding – that the terrorist threat had been not merely potential but a real one which justified the police's forcible actions in dispersing a public assembly which endangered the life and limb of citizens (see paragraph 32 above). In reviewing the matter on appeal, the City Court endorsed the District Court's reasoning in summary fashion. In these circumstances, the Court finds that the domestic judgments – in so far as they relied on information about a “terrorist threat” as the ground for banning the applicant's meeting – were based on assumptions rather than on reasoned findings of fact.

Furthermore, examining the circumstances of the present case as a whole, the Court perceives strong and concordant indications militating against the Government's allegation that a potential terrorist attack had been the true reason for banning the applicant's meeting. It was claimed in the domestic proceedings that the prefect had been warned by the police about an outbreak of terrorist activities «in places of mass gatherings». Such information, if sufficiently serious and credible, would have required reinforced security measures in major public thoroughfares, theatres, exhibition halls, sports facilities, etc. The fact that alarming information was allegedly received on the eve of mass celebrations dedicated to the «Day of the City» would have called for heightened vigilance on the part of the authorities and might indeed have necessitated cancelling certain events to guarantee the security of participants. Nevertheless, it transpires from the public documents and media reports – submitted by the applicant and not contradicted by the Government – that the public festivities organised by the Moscow mayor and government had proceeded in accordance with the approved programme on the days immediately following the scheduled date of the applicant's meeting (see paragraph 13 above). Although the number of participants at those festivities significantly exceeded the number expected for the applicant's planned meeting, that meeting was the only public event to have been cancelled on account of «an expected outbreak of terrorist activities».

These elements – the respondent Government's failure to produce any evidence capable of substantiating the affirmation of a «terrorist threat» as the ground for banning the applicant's meeting, viewed in the light of the fact that solely the meeting directed against the Moscow government's policies had been cancelled, whereas the public festivities organised by the Moscow government had been allowed to proceed without incident notwithstanding the alleged «terrorist threat» – lead the Court to the conclusion that, in banning the applicant's meeting, the domestic authorities acted in an arbitrary manner. The Court finds that there was no justification for the interference with the applicant's right to freedom of association.

✓ Суд визнає, що будь-яка подія в громадському місці викликає певною мірою перешкоди для загального перебігу життя, включаючи порушення руху [транспорт. – уточнення упорядників], і, за відсутності насильства з боку демонстрантів, важливо, щоб влада

продемонструвала певний ступінь терпимості щодо мирних зібрань, щоб свобода зібрань не була позбавлена своєї суті і змісту³⁰.

La Cour reconnaît que toute manifestation dans un lieu public est susceptible de causer un certain désordre pour le déroulement de la vie quotidienne, y compris une perturbation de la circulation, et qu'en l'absence d'actes de violence de la part des manifestants, il est important que les pouvoirs publics fassent preuve d'une certaine tolérance pour les rassemblements pacifiques, afin que la liberté de réunion ne soit pas dépourvue de tout contenu.

³⁰ П. 43 рішення ЄСПЛ у справі BARRACO с. FRANCE від 5 червня 2009 р., заява № 31684/05

Допустимість контрзібрань

✓ В демократичному суспільстві право на контр-демонстрацію не може обмежувати право на демонстрацію³¹.

In a democracy the right to counter-demonstrate cannot extend to inhibiting the exercise of the right to demonstrate.

✓ Однак, якщо будь-яка ймовірність напруги і жвавого обміну думками між ворогуючими групами в ході демонстрації буде підставою для її заборони, суспільство буде позбавлене можливості почути інші погляди з будь-якого питання, яке посягає на чутливість думки більшості³².

However, if every probability of tension and heated exchange between opposing groups during a demonstration were to warrant its prohibition, society would be faced with being deprived of the opportunity of hearing differing views on any question which offends the sensitivity of the majority opinion.

✓ Право на свободу мирних зібрань закріплено за кожним, хто має намір організувати мирну демонстрацію. Можливість насильницьких контр-демонстрацій або можливість участі у демонстрації екстремістів з насильницькими намірами не може, як таке, відняти це право (див. Plattform «Ärzte für Das Leben» v. v. AUSTRIA, заява № 10126/82, рішення від 21 червня 1988 р.). Тягар доказування насильницьких намірів організаторів демонстрації лежить на органах влади³³.

The right to freedom of peaceful assembly is secured to everyone who has the intention of organising a peaceful demonstration. The possibility of violent counter-demonstrations or the possibility of extremists with violent intentions joining the demonstration cannot as such take away that right (see Plattform «Ärzte für das Leben» v. Austria, judgment of 21 June 1988, § 32, Series A no. 139). The burden of proving the violent intentions of the organisers of a demonstration lies with the authorities.

✓ У своїх рішеннях національні суди також спиралися на ризик зіткнення між демонстрантами та прихильниками правлячої партії. Суд вважає, що навіть якби існував теоретичний ризик насильницьких зіткнень між демонстрантами та прихильниками Комуністичної партії, це завдання поліції стояти між двома групами, з тим, щоб забезпечити громадський порядок (див. параграф 25 вище). Таким чином, ця причина відмови також не може вважатися доречною і достатньою в розумінні статті 11 Конвенції³⁴.

³¹ П. 32 рішення ЄСПЛ у справі PLATTFORM "ÄRZTE FÜR DAS LEBEN" v. AUSTRIA від 21 червня 1988 р., заява № 10126/82

³² П. 107 рішення ЄСПЛ у справі STANKOV AND THE UNITED MACEDONIAN ORGANISATION ILINDEN v. BULGARIA від жовтня 2001 р., заяви № № 29221/95, № 29225/95

³³ П. 23 рішення ЄСПЛ у справі CHRISTIAN DEMOCRATIC PEOPLE'S PARTY v. MOLDOVA від 2 лютого 2010 р., заява № 25196/04

³⁴ П. 28 рішення ЄСПЛ у справі CHRISTIAN DEMOCRATIC PEOPLE'S PARTY v. MOLDOVA від 2 лютого 2010 р., заява № 25196/04

In their decisions, the domestic authorities also relied on the risk of clashes between the demonstrators and the supporters of the governing party. The Court considers that even if there was a theoretical risk of violent clashes between the protesters and supporters of the Communist Party, it was the task of the police to stand between the two groups and to ensure public order (see paragraph 25 above). Therefore, this reason for refusing authorisation could not be considered relevant and sufficient within the meaning of Article 11 of the Convention too.

✓ Заявник запланував мирні зібрання як контр-демонстрацію, з тим щоби висловити свій протест проти зібрання Товариства IV, організації, що, поза сумнівом, складається в основному з колишніх членів СС. Заявник підкреслив, що головною метою зібрання було нагадати суспільству про злочини вчинені СС і пом'янути зальцьбургських євреїв, які були ними вбиті. Збіг зібрання у часі і місці з святковою церемонією Товариства IV, є невід'ємною частиною повідомлення, яке заявник хотів би донести суспільству.

На погляд Суду, безумовна заборона контр-демонстрацій це дуже далекосяжна міра, що вимагає особливого виправдання, тим більше, що заявник, будучи членом парламенту, по суті, хотів висловити свою думку на предмет суспільного інтересу. (див. п. 36 рішення ЄСПЛ у справі Jerusalem v. Austria від 27 лютого 2001 р., заява № 26958/95) Суд вважає дивовижним, що місцева влада не звернула увагу на це аспект справи³⁵.

The applicant's assembly was clearly intended as a counter-demonstration to protest against the gathering of Comradeship IV, an association which undisputedly consists mainly of former members of the SS. The applicant emphasises that the main purpose of his assembly was to remind the public of the crimes committed by the SS and to commemorate the Salzburg Jews murdered by them. The coincidence in time and venue with the commemoration ceremony of Comradeship IV was an essential part of the message he wanted to convey.

In the Court's view, the unconditional prohibition of a counter-demonstration is a very far-reaching measure which would require particular justification, all the more so as the applicant, being a member of parliament, essentially wished to protest against the gathering of Comradeship IV and, thus, to express an opinion on an issue of public interest (see, mutatis mutandis, Jerusalem v. Austria, no. 26958/95, § 36, ECHR 2001-II). The Court finds it striking that the domestic authorities attached no weight to this aspect of the case.

³⁵ П. 43-44 рішення ЄСПЛ у справі ÖLLINGER v. AUSTRIA від 29 вересня 2006 р., заява № 76900/01

Позитивні зобов'язання держави

✓ Держави повинні не лише охороняти право на мирні зібрання, а й утримуватися від застосування необґрунтованих непрямих обмежень цього права ... Хоча основним об'єктом статті 11 є захист особистості від свавільного втручання з боку публічної влади у здійснення захищених прав, але крім того, можуть бути позитивні зобов'язання щодо забезпечення ефективного здійснення цих прав³⁶.

States must not only safeguard the right to assemble peacefully but also refrain from applying unreasonable indirect restrictions upon that right (see Ezelin, cited above). Lastly, the Court considers that, although the essential object of Article 11 is to protect the individual against arbitrary interference by public authorities with the exercise of the rights protected, there may in addition be positive obligations to secure the effective enjoyment of these rights.

✓ Таким чином, порушення громадського порядку могли бути ініційовані тими міщанами, що збиралися протистояти мітингу Євангельських християн у міському парку і змусити послідовників цієї релігії залишити громадське місце з застосуванням погроз і насильства. Суд, у цьому зв'язку підкреслює, що свобода зібрань закріплена статтею 11 Конвенції захищає також демонстрації, які здатні роздратувати або образити осіб, які дотримуються протилежних ідей або вимог (див. п. 90 рішення ЄСПЛ у справі STANKOV AND THE UNITED MACEDONIAN ORGANISATION ILINDEN v. BULGARIA від жовтня 2001 р., заяви № № 29221/95, № 29225/95). Учасники мають мати змогу проводити демонстрацію без остраху бути підданими фізичному насильству з боку їх опонентів. Це обов'язок держав, що підписали Конвенцію, приймати необхідні і належні заходи для забезпечення проведення законних мирних демонстрацій³⁷.

Public disorder could thus only be caused by those members of the town population who were prepared to oppose forcefully the meeting of the Evangelical Christians in the town park and to force the followers of that religion out of the public arena by means of threats and violence. The Court stresses in this connection that freedom of assembly as enshrined in Article 11 of the Convention protects a demonstration that may annoy or give offence to persons opposed to the ideas or claims that it is seeking to promote (see Stankov, cited above, § 90). The participants must be able to hold the demonstration without having to fear that they will be subjected to physical violence by their opponents. It is thus the duty of Contracting States to take reasonable and appropriate measures to enable lawful demonstrations to proceed peacefully.

✓ Суд вважає, що за відсутності попереднього повідомлення демонстрація була незаконною – факт, який заявником не оспорується. Однак він зауважує, що незаконність демонстрації не виправдовує обмеження свободи зібрань (див. п. 50 CISSE v. FRANCE, заява № 51346/99, ECHR 2002-III). Проте, у цій справі повідомлення могло би спонукати владу вжити необхідні заходи для того, щоб мінімізувати порушення руху транспорту у годину-пік. На думку суду, важливо, щоб превентивні заходи безпеки, такі як наявність послуги надання першої

³⁶ П. 57 рішення ЄСПЛ у справі DJAVIT AN v. TURKEY від 20 лютого 2003 р., заява № 20652/92.

³⁷ П. 32 рішення ЄСПЛ у справі BARANKEVICH v. RUSSIA від 26 липня 2007 р., заява № 10519/03.

допомоги під час демонстрації, були вжиті, щоб гарантувати нормальне проведення будь-якої події, мітингу або іншого зібрання політичного, культурного або іншого характеру³⁸.

The Court considers, in the absence of notification, the demonstration was unlawful, a fact that the applicant does not contest. However, it points out that an unlawful situation does not justify an infringement of freedom of assembly (see Cisse v. France, no. 51346/99, § 50, ECHR 2002 -III). In the instant case, however, notification would have enabled the authorities to take the necessary measures in order to minimise the disruption to traffic that the demonstration could have caused during rush hour. In the Court's opinion, it is important that preventive security measures such as, for example, the presence of first-aid services at the site of demonstrations, be taken in order to guarantee the smooth conduct of any event, meeting or other gathering, be it political, cultural or of another nature.

✓ Суд нагадує, що підпорядкування організації проведення зібрання процедурі повідомлення чи процедурі надання дозволу зазвичай не зачіпає сутності самого права на проведення зібрання до тих пір, доки ціль такої процедури полягає у наданні органам влади можливості вжити розумні і адекватні заходи для забезпечення успішного проведення будь-якого зібрання, мітингу чи іншого заходу політичної, культурної чи іншої природи³⁹.

The Court reiterates that the subjection of public assemblies to an authorisation or notification procedure does not normally encroach upon the essence of the right as long as the purpose of the procedure is to allow the authorities to take reasonable and appropriate measures in order to guarantee the smooth conduct of any assembly, meeting or other gathering, be it political, cultural or of another nature.

✓ Зрештою, Суд вважає, що хоча основним об'єктом статті 11 Конвенції є захист особи від свавільного втручання публічних властей у здійснення гарантованого права, проте на додаток можуть існувати і позитивні зобов'язання держави для забезпечення ефективного здійснення цих прав⁴⁰.

Lastly, the Court considers that, although the essential object of Article 11 is to protect the individual against arbitrary interference by public authorities with the exercise of the rights protected, there may in addition be positive obligations to secure the effective enjoyment of these rights.

³⁸ П. 39 рішення ЄСПЛ у справі OYA ATAMAN v. TURKEY від 5 грудня 2006 р., заява № 74552/01.

³⁹ П. 42 рішення ЄСПЛ у справі SERGEY KUZNETSOV v. RUSSIA від 23 жовтня 2008 р., заява № 10877/04

⁴⁰ П. 267 рішення ЄСПЛ у справі ADALI v. TURKEY від 12 жовтня 2005 р., заява № 38187/97

Відповідальність за дії, вчинені до та під час мирних зібрань

✓ Поза сумнівом, у цій справі заявник надав повідомлення про проведення пікету за 8 днів до запланованої дати, в той час як відповідно до чинних норм передбачено десятиденний строк повідомлення. Однак, з цього не випливає, що дводенна різниця якимось чином може погіршити здатність влади вжити необхідні заходи для проведення пікету. Схоже на те, що, враховуючи невеликі масштаби запланованого заходу, міська адміністрація не вважала затримку у поданні повідомлення істотною або важливою. Вона не лише швидко підтвердила отримання повідомлення, а й віддала наказ поліції забезпечити громадський порядок за 5 днів до запланованого заходу. Затримка не була відображена на докір заявнику в жодному офіційному документі, і не впливала на законність пікету. Фактично, це порушення вперше згадується в протоколі про адміністративне правопорушення, який був складений через 6 тижнів після проведення зібрання. За таких обставин, Суд вважає, що формальне порушення строку повідомлення не було ні істотною, ні достатньою причиною притягнення заявника до адміністративної відповідальності⁴¹.

It is undisputed that in the instant case the applicant submitted the picket notice eight days before the planned event, whereas the applicable regulations stipulated a ten-day notification. However, it does not appear that the two-day difference in any way impaired the authorities' ability to make necessary preparations for the picket. It appears that, given the small scale of the planned event, the town administration did not consider the alleged delay in notification relevant or important. Not only did it promptly acknowledge receipt of the picket notice, but also gave orders to the police five days in advance to ensure public order at the event. The delay was not held against the applicant in any official documents and did not affect the lawfulness of the picket. In fact, that transgression surfaced for the first time in the report on the administrative offence, which was compiled six weeks after the assembly. In these circumstances, the Court considers that a merely formal breach of the notification time-limit was neither relevant nor a sufficient reason for imposing administrative liability on the applicant.

✓ Свобода участі у незаборонених мирних зібраннях, - в цьому випадку у демонстрації, є настільки важливою, що не може якимось чином бути обмежена навіть для адвоката доти, доки особа не здійснить якого-небудь ганебного акту⁴².

The Court considers, however, that the freedom to take part in a peaceful assembly - in this instance a demonstration that had not been prohibited - is of such importance that it cannot be restricted in any way, even for an avocat, so long as the person concerned does not himself commit any reprehensible act on such an occasion.

✓ Суд зазначає, що, на відміну від справи Ezelin, заявник був підданий значно суворішому покаранню, - три дні позбавлення волі за вчинення на демонстрації таких дій, як «перешкода вуличному руху» і «вчинення гучного гамору», як зазначено у рішенні місцевого суду громад Центру і Норк-Марашу м. Єревану від 7 квітня 2003 року... Впливає, що «перешкода вуличному руху», за вчинення якої заявник був визнаний винним, проявлялася у

⁴¹ П. 43 рішення ЄСПЛ у справі SERGEY KUZNETSOV v. RUSSIA від 23 жовтня 2008 р., заява № 10877/04

⁴² П. 53 рішення ЄСПЛ у справі EZELIN v. FRANCE від 26 квітня 1991 р., заява № 11800/85.

його фізичній присутності на демонстрації, що знаходилися на вулиці, рух по якій вже був зупинений владою з очевидним наміром полегшити проведення законної демонстрації. Що стосується «гучного гамору», вчиненого заявником, не має підстав припускати, що такий шум включав будь-яку непристойну лайку або підбурювання до насильства. Суд однак вважає, що складно собі уявити будь-яку велику політичну демонстрацію, учасники якої виражають свої погляди не створюючи певного шуму⁴³.

The Court notes that, unlike in the Ezelin case, the applicant in the present case was subjected to a much more severe penalty, i.e. three days of deprivation of liberty, for committing the following actions at the demonstration in question, «obstruction of street traffic» and «making a loud noise», as indicated in the decision of the Kentron and Nork-Marash District Court of Yerevan of 7 April 2003... It follows that the «obstruction of street traffic», which the applicant was found guilty of, amounted to his physical presence at a demonstration held on a street where traffic had already been suspended beforehand by the authorities with the apparent intention of facilitating the conduct of a lawful demonstration. As to the loud noise made by the applicant, there is no suggestion that this noise involved any obscenity or incitement to violence. The Court, however, finds it hard to imagine a huge political demonstration, at which people express their opinion, not generating a certain amount of noise.

⁴³ П. 116 рішення ЄСПЛ у справі GALSTYAN v. ARMENIA від 15 листопада 2007 р., заява № 26986/03